

Благодарности в Стокхолм

Реч при връчването на Нобеловата награда за литература,

10. Декември 1981 г.

Ваши Величества, Ваши Кралски Височества, уважаеми дами и господа,

На един град, който познаваме, дължим много. Но на един град, който искаме да опознаем и за който дълго напразно сме копнели, може би още повече. Но мисля, че в живота на човек има много специални градове-божества, които се отличават със заплаха, необятност или озарение. Трите града, които бяха това за мен, са Виена, Лондон и Цюрих.

Може да се сметне за случайност, че за мен това са тези три града, но тази случайност все пак се нарича Европа и колкото и да обвиняваме Европа днес – защото какво ли не е тръгнало от Европа!, когато сянката на дъха, под която живеем, тегне над Европа, ние първо треперим за Европа. Тъй като този континент, на който толкова много неща дължат произхода си, носи също и една огромна вина и е нужно време, за да поправи греховете си. С ентузиазъм му желаем да дойде това време, време, когато на земята ще се сипят благодеяния, време, което ще е толкова благодатно, че никой в целия свят няма да има основание да проклина името на Европа.

Към тази бъдеща, към тази истинска Европа в моя живот спадат четирима мъже, с които не мога да се разделя. На тях дължа факта, че днес стоя пред Вас и искам да назова имената им. Първият е Карл Краус, най-големият сатирик на немския език. Той ме научи да слушам, да бъда непоколебимо отдаден на звуците на Виена. И нещо още по-важно – той ми даде имунитет срещу войната, една имунизация, която на времето беше важна за много хора. Днес, след Хирошима всички знаят какво е война и това, че всеки го знае е нашата единствена надежда. – Вторият е Франц Кафка, който имаше дарбата да се превръща в малки неща и по този начин да избяга от властта. Тази поука за цял живот, която е най-необходимата от всички, взех от него. С Третия и с Четвъртия, Роберт Музил и Херман Брох, се запознах във Виенския си период. Творчеството на Роберт Музил ме пленява и до ден днешен, може би едва по-късно успях да го разбера цялостно. По онова време във Виена от него беше известна само част и това, което научих от него беше най-трудното: че човек може да се заеме с дадено произведение за десетилетия напред, без да знае, дали ще може да го завърши; дързост, чиято основна съставка е търпението, което предполага една почти нечовешка упоритост. С Херман Брох бяхме приятели. Не мисля, че неговото творчество ми е повлияло. Но в общуването си с него аз разбрах за една дарба, която направи възможно неговото творчество: тази дарба беше неговата памет за диханието. Оттогава много съм размишлявал за диханието и това мое занимание ме е съхранило.

Днес не мога да не мисля за тези четирима мъже. Ако те все още бяха живи, то някой от тях щеше да стои на мое място. Моля, не приемайте това като самонадеяност, че казвам неща, за които нямам право да вземам решения. Но искам от сърце да Ви благодаря и

вярвам, че мога да направя това, единствено ако съм признал пред Вас дълга си към тези четирима автори.